

5 TONALE ASPEKTE IN DALLAPICCOLA SE TOONREEKSE

5.1 Inleiding

Dallapiccola het nie by een van die komponiste van die Tweede Weense Skool twaalftoon-serialisme bestudeer nie. Hy het wel hulle werke in diepte geanaliseer en sy eie afleidings rondom die komposisie-tegnieke wat aangewend is, gemaak. Uiteindelik het Dallapiccola sy Italiaanse agtergrond van lirisisme met die twaalftoon-seriële tegnieke laat saamsmelt en twaalftoonreekse met 'n tonale kwaliteit daargestel. Dit het daartoe gelei dat sy musiek baie meer toeganklik as baie van die ander seriële komponiste was en steeds vandag is. Vinton (1974:164) beweer tereg:

Though heir to the intricacies of the 12-tone procedures developed by Schoenberg, Berg, and Webern, Dallapiccola has exploited the sensuous qualities of sound more insistently than they.

Een-en-twintig van Dallapiccola se komposisies is ten volle of gedeeltelik op twaalftoontegnieke gebaseer (soos reeds in hoofstuk 4 aangedui) en sal in hierdie hoofstuk in diepte bespreek word. *Liriche greche* bestaan uit drie werke, wat elk van twaalftoon-serialisme gebruik maak en bring dus die totaal na drie en twintig paragrawe wat sal volg, naamlik:

- *Il prigioniero* (paragraaf 5.2),
- *Job* (paragraaf 5.3),
- *Ulisse* (paragraaf 5.4),
- *Due pezzi per orchestra* (paragraaf 5.5),
- *Variazioni per orchestra* (paragraaf 5.6),
- *Piccola musica notturna* (paragraaf 5.7),
- *Canti di prigionia* (paragraaf 5.8),
- *Canti di liberazione* (paragraaf 5.9),
- *Cinque frammenti di Saffo - Liriche greche* (paragraaf 5.10),
- *Sex carmina Alcaei - Liriche greche* (paragraaf 5.11),
- *Due liriche di Anacreonte - Liriche greche* (paragraaf 5.12)
- *Rencesvals* (paragraaf 5.13),

- *Quattro liriche di Antonio Machado* (paragraaf 5.14),
- *Tre poemi* (paragraaf 5.15),
- *Goethe Lieder* (paragraaf 5.16),
- *An Mathilde* (paragraaf 5.17),
- *Cinque canti* (paragraaf 5.18),
- *Concerto per la notte di Natale dell'anno 1956* (paragraaf 5.19),
- *Pregchiere* (paragraaf 5.20),
- *Sicut umbra...* (paragraaf 5.21),
- *Commiato* (paragraaf 5.22),
- *Due studi* (paragraaf 5.23) en
- *Quaderno musicale di Annalibera* (paragraaf 5.24).

In hierdie hoofstuk word die tonale aspekte wat in die toonreekse van Dallapiccola se werke voorkom, in chronologiese volgorde bespreek. Sommige werke bevat meer as een toonreeks en in so 'n geval sal slegs die basiese toonreekse en prominente hulpreekse behandel word. Die verskillende transposisies en vorms van die toonreeks wat gebruik word, sal nie geanaliseer word nie. Die bepaling van tonaliteit, in elk van die toonreekse, sal aan die hand van die volgende kriteria bespreek word:

- die gebruik van tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm,
- die gebruik van eksplisiete drieklanke – aan die begin van die toonreeks en ook later (sulke drieklanke hoef nie noodwendig die tonika uit te spel nie, maar kan wel so 'n funksie vervul),
- die gebruik van implisiete drieklanke (sulke drieklanke hoef ook nie noodwendig die tonika uit te spel nie, maar kan wel so 'n funksie vervul),
- toonleerkonstruksies, en
- tone wat die tonika omlin (volgens die tradisionele tonale sisteem).

Al hierdie punte sal nie onder elke toonreeks bespreek word nie, maar slegs dié wat op die gegewe toonreeks van toepassing is. Die geïmpliseerde toonaarde sal op die musiekvoorbeelde met 'n hoofletter vir 'n majeuretoonaard en 'n kleinletter vir 'n mineurtoonaard onder die notebalk aangedui word. Tone wat deel van hierdie diatoniese toonleer vorm, sal op die musiekvoorbeelde as **toontrappe** van die spesifieke toonaard

aangedui word. Eksplisiete drieklanke sal bo die notebalk met 'n hakie (wat die drieklanktone verbind) aangedui word, terwyl implisiete drieklanke onder die notebalk met 'n stippelhakie aangedui sal word. Die bepaalde drieklanke sal ook in konteks van die tonaliteit waarin dit voorkom, beskryf word. In gevalle waar die toonreeks in twee heksachorde verdeel word, wat elk 'n tonaliteit impliseer, sal dit met 'n stippellyn aangedui word. Drieklanke sal dan beperk word tot dié wat binne 'n heksachord voorkom. Wanneer drieklanke wel tussen die heksachorde verdeel is, sal dit slegs bespreek word indien dit met die oor waargeneem kan word, 'n primêre-akkoord van die geïmpliseerde tonaliteit is, of die tonaliteit bevestig. Toonleerkonstruksies sal deur 'n lyn bo die notebalk aangedui word, met vertikale lyne aan weerskante wat aandui watter tone ingesluit is. Tone wat die tonika omlyn, sal aan die hand van die **tone** van die toonreeks bespreek word.

Daar sal na 'n basiese toonreeks verwys word, wat nie die vorm van die toonreeks (byvoorbeeld priem of omkering) aandui nie, maar wel dat dit die toonreeks is wat regdeur die komposisie as basis vir tematiese materiaal gebruik word. Tone verwys na die toonreeks se tone en dui aan of dit byvoorbeeld die eerste of tweede toon van die toonreeks is, terwyl trappe of toontrappe na die toon se posisie binne die geïmpliseerde toonaard verwys.

5.2 *Il prigioniero*

Die drie toonreekse van hierdie komposisie word onderskeidelik met gebed, hoop en vryheid geassosieer.

5.2.1 Basiese toonreeks van gebed

Voorbeeld 5-1: *Il prigioniero*, basiese toonreeks van gebed.

G: N 3 5 1 7mod 3m E: 4 7 8 5+ 6 2

5.2.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die toonreeks kan volgens die geïmpliseerde tonaliteite in twee heksachorde verdeel word. In die eerste heksachord word G majeur en in die tweede E majeur gebruik. Hierdie twee toonaarde is 'n majeurekst uitmekaar. Die verskillende tone van die toonreeks kan nou as toontrappe van die geïmpliseerde tonaliteite uitgedruk word. Die eerste heksachord bevat toontrappe N, 3, 5, 1, 7mod en 3m van G majeur (toontrappe 4 en 6 word nie gebruik nie) en die tweede heksachord bevat trappe 4, 7, 8, 5+, 6 en 2 van E majeur (toontrap 3 word nie gebruik nie).

5.2.1.2 Eksplisiete drieklanke

'n Eksplisiete drieklank word in die eerste heksachord aangetref. Tussen tone 2, 3 en 4 van die toonreeks word die G majeur-drieklank (B, D en G) gespeel. Dit kan volgens die tradisionele tonale sisteem as die drieklank gebou op die tonika van G majeur beskou word. In die tweede heksachord word geen eksplisiete drieklanke aangetref nie.

5.2.1.3 Implisiete drieklanke

Die tonika-akkoord van G mineur word tussen tone 3, 4 en 6, naamlik D, G en BI aangetref. Daar is dus een toon tussen G en BI. Die mediant-akkoord van G mineur kom tussen tone 3, 5 en 6, naamlik D, F en BI voor (die modale septiem word gebruik). In die tweede heksachord kom drie implisiete drieklanke voor. Die eerste drieklank word tussen tone 7, 9 en 10 aangetref. Die note van die implisiete drieklank, naamlik A, E en C (met een toon tussen A en E), vorm die subdominant-drieklank van E mineur. Tussen tone 7, 9 en 11 (met een toon tussen elke noot) kom die subdominant-akkoord van E majeur, naamlik A, E en C# voor. 'n Derde implisiete drieklank word tussen tone 7, 11 en 12 gevind. Dit spel die drieklank van die supertonika-drieklank van E majeur, naamlik A, C# en F#. Normaalweg sou so 'n drieklank, met drie tone tussen A en C# nie duidelik hoorbaar vir die oor wees nie, maar omdat die laaste twee tone teen die einde van die

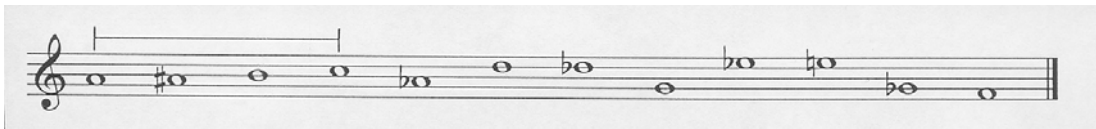
heksachord voorkom en 'n volmaakte kwart uitmekaar lê, is dit 'n belangrike drieklank om hier te beskryf.

5.2.1.4 Tone wat die tonika omlin

Die eerste vier tone van die toonreeks (toontrappe N, 3, 5 en 1 van G majeur) omlin die tonika baie duidelik, omdat dit die Napelse toon en die tonika-drieklank is. Dit is egter duidelik dat Dallapiccola dit nie op die tradisionele tonale beginsels baseer nie, omdat die toonreeks met die Napelse toontrap in plaas van die tonika-drieklank begin. Die halftoon tussen tone 8 en 9 is ook baie belangrik, omdat dit die leitoon en tonika van E majeur is wat die tonaliteit van die tweede heksachord bevestig.

5.2.2 Basiese toonreeks van hoop

Voorbeeld 5-2: *Il prigioniero*, basiese toonreeks van hoop.

5.2.2.1 Toonleerkonstruksies

Hierdie toonreeks is baie chromatiese van aard en dit word bevestig deur die eerste vier tone wat die aanvang van die chromatiese toonleer van A spel, naamlik A, A#, B en C. Die geïmpliseerde tweestemmige skryfstyl wat dikwels in die musiek van J.S. Bach aangetref word, met een stem wat chromatiese daal en een wat chromatiese styg, word hier aangetref. Die dalende chromatiese stem kom tussen tone 1, 5, 8, 11 en 12 voor (A, drie tussentone, A1, twee tussentone, G, twee tussentone, G1 en F). Die stygende chromatiese stem word tussen tone 1 tot 4, 6 en 7 en 9 en 10 aangetref, naamlik A, A#, B, en C, D en D1 (die twee tone is omgeruil) en E1 en E.

5.2.3 Basiese toonreeks van vryheid

Voorbeeld 5-3: *Il prigioniero*, basiese toonreeks van vryheid.

d: 5 6M 1 3 4 6 db: 7 2 4 5 1 3

5.2.3.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

In hierdie toonreeks impliseer Dallapiccola twee tonaliteite, naamlik D mineur en DI mineur. Hierdie twee toonaarde is 'n halftoon uitmekaar. In die eerste heksachord word toontrappe 5, 6M, 1, 3, 4 en 6 van D mineur aangetref (trappe 2 en 7 word nie gebruik nie). In die tweede heksachord word toontrappe 7, 2, 4, 5, 1 en 3 van DI mineur aangewend (trap 6 word nie benut nie).

Die konstruksie van die toonreeks toon dat Dallapiccola moontlik die toonreeks in drie groepe van vier tone elk wou verdeel. Sodoende word drie tonaliteite, naamlik D mineur, EI majeur en DI mineur (al drie halftone uitmekaar) geïmpliseer. Die toontrappe van die eerste segment kan dus as toontrappe 5, 6M, 1 en 3 van D mineur gesien word. Die tweede segment bevat toontrappe 3, 5, 6 en 8 van EI majeur en die derde segment bevat toontrappe 4, 5, 8 en 3 van DI mineur.

5.2.3.2 Eksplisiete drieklanke

Die enigste eksplisiete drieklank van die toonreeks word tussen tone 10, 11 en 12, naamlik AI, DI en FI aangetref. Hierdie drie tone spel die tonika-drieklank van DI mineur en sodoende word die tweede motivering vir geïmpliseerde tonaliteite binne die toonreeks ondersteun.

5.2.3.3 Implisiete drieklanke

Talle implisiete drieklanke word in hierdie toonreeks aangetref. Omdat daar 'n moontlikheid bestaan dat Dallapiccola die toonreeks in drie segmente van vier tone elk wou verdeel, sal al die implisiete drieklanke bespreek word. Die eerste drieklank word tussen tone 1, 3 en 4 (met een tussentoon) aangetref. Dit spel die tonika-drieklank van D mineur, naamlik A, D en F. Tussen tone 2, 3 en 5 word die subdominant-drieklank van D majeur (B, D en G) gespel. Die subdominant-drieklank van D mineur kom tussen tone 3, 5 en 6 voor (D, G en BI). In die tweede segment word die submediant-drieklank van EI majeur tussen tone 5, 7 en 8 (G, C en EI) aangetref. Die tonika-drieklank van EI majeur word deur tone 5, 6 en 8 (G, BI en EI) gespel. Die derde segment bevat net een eksplisiete drieklank wat reeds in paragraaf 5.2.3.2 bespreek is.

5.2.3.4 Tone wat die tonika omlyn

In elk van die drie segmente word die tonika-drieklank aangetref en dit omlyn die tonika baie duidelik. In die eerste segment is dit tone 1, 3 en 4 (A, D en F) wat die tonika van D mineur omlyn. In die tweede segment dui tone 5, 6 en 8 (G, BI en EI) die tonika-drieklank van EI majeur aan. Die derde segment se tonika word deur tone 10, 11 en 12 (AI, DI en FI) omlyn.

5.3 Job

5.3.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-4: Job, basiese toonreeks.

Bb: 3 4 6 7 8 3m E: 1 6m 2 3 5 N

5.3.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

BI majeur en E majeur word onderskeidelik in die twee heksachorde van hierdie toonreeks geïmpliseer. Die twee toonaarde is 'n tritonius uitmekaar ('n interval wat graag deur twintigste-eeuse komponiste aangewend word). In die eerste heksachord word toontrappe 3, 4, 6, 7, 8 en 3m van BI majeur aangetref (trappe 2 en 5 kom nie voor nie). Die feit dat die heksachord op die majeure terters van die geïmpliseerde tonaliteit begin en op die mineur terters eindig, skep 'n gevoel van 'n BI majeur-mineur tonaliteit. In die tweede heksachord kom toontrappe 1, 6m, 2, 3, 5 en N van E majeur voor (trappe 4 en 7 word nie gebruik nie).

5.3.1.2 Implisiete drieklanke

Die subdominant-drieklank van BI majeur word deur tone 2, 3 en 5 (EI, G en BI) met een toon tussen G en BI gespeel. Die submediant-akkoord van dieselfde tonaliteit word deur tone 1, 3 en 5 (D, G en BI) uitgedruk. In die tweede heksachord fokus Dallapiccola op die tonika-drieklank van E majeur (E, G# en B), wat tussen tone 7, 10 en 11 voorkom. Tussen die twee heksachorde word nog een implisiete drieklank aangetref en omdat dit die subdominant-akkoord van E majeur is, word dit wel met die oor waargeneem. Dié drieklank kom tussen tone 4, 6 en 7 (A, C# en E) voor. Enharmoniese veranderinge maak geen verskil aan die klank van die drieklank nie en die drieklank kan dus ook as A, DI en E genoteer word (iets wat nie in die tradisionele tonale sisteem geduld sou word nie).

5.3.1.3 Toonleerkonstruksies

'n Gedeelte van BI majeure toonleer word deur die eerste heksachord van die toonreeks uitgedruk. Die toonleer bevat D, EI, G, A en BI, terwyl F, die dominant van die toonleer, uitgelaat word. Die laaste toon van die heksachord, is die mineur terters van BI majeur en bou dus voort op die idee van die toonleer (met die weglating van die sekunde). In die

tweede heksachord word trappe 1, 2, 3 en 5 van E majeur met die weglating van trap 4 en een tussentoon (C) gehoor.

5.3.1.4 Tone wat die tonika omlyn

Die feit dat 'n groot gedeelte van BI majeurtoonleer in die eerste heksachord in volgorde voorkom (sien paragraaf 5.3.1.3), versterk die gevoel dat tone die tonika omlyn. Beide halftone van die majeurtoonleer, naamlik tussen trappe 3 en 4 (D en EI) en trappe 7 en 8 (A en BI) kom in die eerste heksachord voor en dit versterk die tonaliteitsgevoel. In die tweede heksachord word E majeur se tonika deur die tonika-drieklank omlyn. Die feit dat trappe 1, 2 en 3 met een tussentoon voorkom, versterk ook die tonaliteitsgevoel en omlyn dus die tonika.

5.3.2 Hulpreeks van vriende

Soos reeds in hoofstuk 4 bespreek is, het Dallapiccola 'n toonreeks (wat met Job se vriende geassosieer word) van die oorspronklike toonreeks afgelei. Hierdie toonreeks word as 'n hulpreeks beskou, aangesien die basiese toonreeks definitief die basis van die hele werk is en die hulpreeks met die verskyning van die vriende verband hou.

Voorbeeld 5-5: *Job*, hulpreeks van vriende.

5.3.2.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Twee tonaliteite wat 'n vergrote kwart uitmekaar lê, word in die onderskeie heksachorde geïmpliseer. In die eerste heksachord word EI majeur met toontrappe 7, 6, 3, 4, 5 en 2

gesuggereer. Die tonika kom nie in die heksachord voor nie. In die tweede helfte word A majeur se toontrappe 5, 4+, 6, 1, 2 en 3 met die oor waargeneem. Die leitoon word nie in die tweede gedeelte van die toonreeks gebruik nie.

5.3.2.2 Implisiete drieklanke

Die mediant-drieklank van EI majeur word deur tone 1, 3 en 5 (D, G en BI) omlyn. Daar is 'n noot tussen elk van die note van die drieklank. Die supertonika-drieklank van EI majeur word deur tone 2, 4 en 6 (C, AI en F) omlyn. Daar is weer 'n noot tussen elk van die note van die drieklank. Dallapiccola konstrueer die eerste heksachord dus op so 'n wyse dat die tone van die supertonika- en mediant-drieklanke mekaar afwissel. Die tonika van A majeur word in die tweede heksachord deur tone 7, 10 en 12 (E, A en C#) gespeel. Die submediant-drieklank kom tussen tone 9, 10 en 12 (F#, A en C#) voor. In tradisionele harmonie is dit 'n plaasvervangende akkoord vir die tonika-akkoord en deur albei saam te gebruik, maak Dallapiccola seker dat die tonaliteit van A majeur bevestig word.

5.3.2.3 Toonleerkonstruksies

'n Gedeelte van EI majeurentonleer word in die eerste heksachord tussen tone 3, 4 en 5 (naamlik G, AI en BI) aangetref. In die tweede heksachord maak Dallapiccola weer van 'n gedeeltelike toonleerpassasie gebruik om die geïmpliseerde tonaliteit van A majeur te bevestig. Trappe 5, 6, 1, 2 en 3 kom voor, met 'n toon tussen trappe 5 en 6 en die weglating van die leitoon.

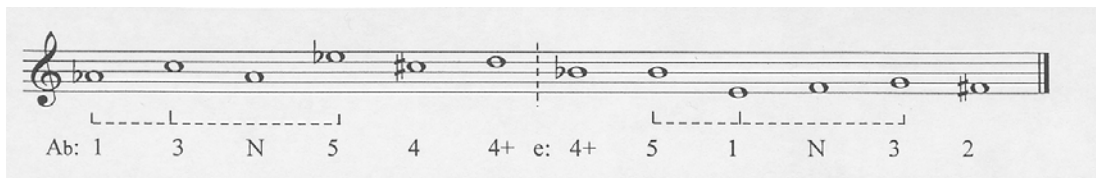
5.3.2.4 Tone wat die tonika omlyn

Die tonika, supertonika en mediant van A majeur, wat aan die einde van die toonreeks voorkom, help om die geïmpliseerde tonika van die tweede heksachord te omlyn.

5.4 *Ulisse*

5.4.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-6: *Ulisse, Guardare*-toonreeks (basiese toonreeks).

5.4.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Twee geïmpliseerde tonaliteite verdeel die toonreeks in twee heksachorde, naamlik AI majeur en E mineur (die vergrote kwint van AI). Die trappe van AI majeur wat voorkom, is 1, 3, N, 5, 4 en 4+ en die trappe van E mineur wat gebruik word, is 4+, 5, 1, N, 3 en 2. Albei heksachorde draai om die beginnote (trappe 1 tot 5) van die tonaliteite wat geïmpliseer is.

5.4.1.2 Implisiete drieklanke

Die tonika-drieklank van AI majeur word tussen tone 1, 2 en 4 aangetref, naamlik AI, C en EI. In die tweede heksachord word die tonika-drieklank van E mineur deur tone 8, 9 en 11 gespeel, naamlik B, E en G. In beide gevalle is daar een tussentoon wat voorkom. Nog 'n drieklank met 'n tussentoon kom tussen die twee heksachorde voor, maar omdat dit nie met die oor waargeneem word nie, word dit nie bespreek nie.

5.4.1.3 Tone wat die tonika omlin

Die tonika-drieklank wat binne die eerste vier tone van die toonreeks voorkom, omlin definitief die tonika van die eerste heksachord. In die tweede heksachord is die tonika-drieklank meer verspreid en dien dit nie so 'n belangrike funksie om die tonika te omlin

nie. Die feit dat trap 5 deur trap 1 gevolg word, is egter van groot belang en bevestig die dominant-tonika verhouding van E mineur.

5.4.2 Eerste hulpreeks

Hierdie toonreeks is omtrent dieselfde reeks wat in paragraaf 5.4.1 as die *Guardare*-toonreeks bespreek is. Dallapiccola het bloot die eerste twee tone van die toonreeks omgeruil. Die veranderinge wat sodoende in die eerste heksachord voorkom, sal bespreek word en omdat die tweede heksachord onveranderd is, sal dit nie weer geanaliseer word nie.

Voorbeeld 5-7: *Ulisse*, eerste hulpreeks.

Ab: 3 1 N 5 4 4+ e: 4+ 5 1 N 3 2

5.4.2.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die geïmpliseerde tonaliteit is steeds AI majeur en E mineur. In die eerste heksachord is die trappe van AI majeur effens anders, naamlik 3, 1, N, 5, 4 en 4+.

5.4.2.2 Implisiete drieklanke

Die tonika-akkoord word steeds deur tone 1, 2 en 4 gespeel, maar die volgorde is nou C, AI en EI. Alhoewel dit na 'n klein verandering mag lyk, is dit belangrik om hier te noem, omdat die tonika nie meer die eerste toon is wat voorkom nie, maar die tweede. Die tonaliteit word dus steeds deur die tonika-drieklanke bevestig, maar is nie meer so sterk soos met die *Guardare*-toonreeks nie.

5.4.2.3 Tone wat die tonika omlin

Die tonika-drieklank van AI majeur omlin die tonika (tone 1, 2 en 4) in die eerste heksachord.

5.4.3 Tweede hulpreeks

Voorbeeld 5-8: *Ulisse*, tweede hulpreeks.

Ab: 3 1 N 5 4 4+ e: N 2 1 4+ 5 3

5.4.3.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

In hierdie tweede hulpreeks van *Ulisse* word 'n tonaliteit weer in elk van die twee heksachorde geïmpliseer. In die eerste heksachord word die tonaliteit van AI majeur en die toontrappe 3, 1, N, 5, 4 en 4+ aangetref en in die tweede heksachord word die tonaliteit van e mineur en die toontrappe N, 2, 1, 4+, 5 en 3 gebruik. Die twee tonaliteite is 'n vergrote kwint uitmekaar en die tweede heksachord is die kreeftegang-omkering van die eerste heksachord op 'n ander transposisie-vlak. Die eerste heksachord stem presies met die eerste hulpreeks van die komposisie se eerste heksachord ooreen, maar die AI is nou as 'n G# genoteer.

5.4.3.2 Implisiete drieklanke

Die drieklank van AI majeur kom steeds tussen tone 1, 2 en 4 (C, G# en EI) voor. Slegs een drieklank word in die tweede heksachord tussen tone 9, 11 en 12 gebruik. Dit spel die submediant-drieklank van G majeur (E, B en G).

5.4.3.3 Tone wat die tonika omlyn

Die halftone wat in die eerste heksachord voorkom, val tussen trappe 1 en N en omlyn dus die tonika van die geïmpliseerde tonaliteit van AI majeur. Die vier tone aan die einde van die toonreeks bevestig die tonika-drieklank van e mineur wat in die tweede heksachord waargeneem word.

5.5 *Due pezzi per orchestra*

5.5.1 Eerste basiese toonreeks

Voorbeeld 5-9: *Due pezzi per orchestra*, eerste basiese toonreeks.

Bb: N 1 3 3m 7 2 Eb: 4 3 1 N 2 3m

5.5.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die twee tonaliteite wat in hierdie toonreeks aangetref word, is BI majeur en EI majeur ('n volmaakte kwart uitmekaar). Toontrappe N, 1, 3, 3m, 7 en 2 word in die BI majeur-heksachord gebruik. Dit is interessant dat al die trappe om die tonika van die toonsoort draai. Toontrappe 4, 3, 1, N, 2 en 3m word in die EI majeur-heksachord aangetref. Die eerste vier trappe van die tonaliteit, met 'n paar chromatiese tone, word gebruik.

5.5.1.2 Implisiete drieklanke

Die enigste twee drieklanke wat in die toonreeks aangetref word, val tussen die heksachorde. Dit word wel bespreek, omdat dit met die oor waargeneem kan word.

Tone 6, 8 en 9 (C, G en EI) spel die submediant-drieklank van EI majeur en tone 6, 8 en 10 (C, G en E9) spel die C majeur-drieklank (dieselfde drieklank as die vorige een, maar met 'n verhoogde tert).

5.5.1.3 Toonleerkonstruksies

Chromatiese beweging kom tussen tone 9, 10, 11 en 12 van die toonreeks voor en is dus 'n gedeelte van die chromatiese toonleer (EI, E9, F en F#).

5.5.1.4 Tone wat die tonika omllyn

Tone 1 tot 4 omllyn die tonika in die eerste heksachord, omdat dit aanvanklik 'n halftoon is wat na die tonika beweeg en dan 'n halftoon tussen die majeur- en mineurterts is. Die aandag val dus op die tonika en die terts en bevestig die tonika van BI majeur. In die tweede heksachord word die tonika deur trappe 4, 3 en 1 (AI, G en EI) omllyn.

5.5.2 Tweede basiese toonreeks

Voorbeeld 5-10: *Due pezzi per orchestra*, tweede basiese toonreeks.

The image shows a musical staff in treble clef with a sequence of notes: F4, C5, F5, C5, F5, C5, F5, C5, F5, C5, F5, C5, F5, C5, F5, C5. Below the staff, fingerings are indicated: f: 2, 3, 6, 7, 8, 4, C: 7, 6, 3m, 4+, N, 1. A dashed line connects the notes F5, C5, F5, C5, F5, C5, F5, C5. A horizontal line above the staff spans from the first F5 to the last C5.

5.5.2.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

F mineur en C majeur word onderskeidelik in die twee heksachorde van die toonreeks geïmpliseer. Die twee tonaliteit is 'n volmaakte kwint uitmekaar. In die eerste

heksachord word toontrappe 2, 3, 6, 7, 8 en 4 van F mineur gebruik en in die tweede heksachord word toontrappe 7, 6, 3m, 4+, N en 1 van C majeur aangetref.

5.5.2.2 Implisiete drieklanke

Die subdominant-drieklank van F majeur word deur tone 3, 5 en 6 (D, F en BI) gespeel. In die tweede heksachord word 'n verminderde drieklank aangetref. Dit verduister eerder die tonaliteit as wat dit daardeur bevestig word en is dus nie van toepassing nie.

5.5.2.3 Toonleerkonstruksies

In die eerste heksachord word die laaste drie note van F majeuretoonleer deur tone 3, 4 en 5 (D, E en F) uitgedruk. Geen toonleerkonstruksies kom in die tweede heksachord van die toonreeks voor nie.

5.5.2.4 Tone wat die tonika omlyn

Soos reeds in paragraaf 5.5.2.3 bespreek is, kom die laaste drie trappe van F mineur opeenvolgend tussen tone 3 en 5 (D, E en F) voor. Dit bevestig die tonika van die heksachord. Die laaste twee tone van die toonreeks omlyn die tonika van C majeur, omdat dit 'n halftoon uitmekaar is en die Napelse toon na die tonika is (DI na C).

5.6 *Variazioni per orchestra*

5.6.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-11: *Variazioni per orchestra*, basiese toonreeks.

B: 7 8 3 5 6 3m a: 7mod 3M 6 1 3 5

5.6.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die twee tonaliteite wat in die afsonderlike heksachorde van die toonreeks geïmpliseer word, is B majeur en A mineur ('n majeuresekunde uitmekaar). Die toontrappe wat in die eerste heksachord voorkom, is 7, 8, 3, 5, 6 en 3m van B majeur. Trappe 2 en 4 word nie gebruik nie. Die toontrappe van A mineur wat in die tweede heksachord gebruik word, is 7mod, 3M, 6, 1, 3 en 5. Die tweede en vierde trappe word weer nie deur Dallapiccola aangewend nie.

5.6.1.2 Eksplisiete drieklanke

'n Eksplisiete drieklank word tussen tone 2, 3 en 4 (B, D# en F#) gebruik. Dit is die tonika-drieklank van B majeur. In die tweede heksachord kom die tonika-drieklank van A mineur tussen tone 10, 11 en 12 (A, C en E) voor en die submediant-drieklank van dieselfde toonaard word deur tone 9, 10 en 11 (F, A en C) gespeel.

5.6.1.3 Implisiete drieklanke

Die mediant-drieklank van B majeur kom tussen tone 1, 3 en 4 (A#, D# en F#) voor, terwyl die tonika-drieklank van B mineur deur tone 2, 4 en 6 (B, F# en D) gespeel word. Die submediant-drieklank van B majeur word ook in hierdie heksachord tussen tone 2, 3 en 5 (B, D# en G#) aangetref. Tone 7, 11 en 12 spel die C majeur-drieklank (G, C en E).

5.6.1.4 Tone wat die tonika omlym

Die halftoon tussen toontrappe 7 en 8 (die eerste twee tone van die toonreeks) omlym die tonika van B majeur en word deur die daaropvolgende tonika-drieklank in grondposisie versterk. Die tweede heksachord se A mineur-tonaliteit word deur die tonika-drieklank teen die einde van die toonreeks bevestig.

5.7 *Piccola musica notturna*

5.7.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-12: *Piccola musica notturna*, basiese toonreeks.

D: 6m 4 6 7 8 5 E: 6m 2 N 7 3 1

5.7.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die eerste heksachord van hierdie toonreeks kan as D majeur geneem word, met toontrappe 6m, 4, 6, 7, 8 en 5 wat voorkom. In die tweede heksachord word die tonaliteit van E majeur ('n majeuresekunde bo D) geïmpliseer en toontrappe 6m, 2, N, 7, 3 en 1 word aangewend. Dit is interessant om op te let dat beide heksachorde met die mineur sekst van die onderskeie tonaliteite begin en met 'n baie duidelike beweging na die tonika eindig.

5.7.1.2 Implisiete drieklanke

Vier verskillende implisiete drieklanke word aangetref. Die subdominant-drieklank van D mineur word deur tone 1, 2 en 5 gespel, naamlik BI, G en D. Alhoewel twee tussentone G en D skei, is dit nog duidelik waarneembaar. Die subdominant-drieklank van D majeur kom tussen tone 2, 3 en 5 (G, B en D) voor. Tussen die twee heksachorde kom twee implisiete drieklanke voor en omdat beide belangrik is tot die onderskeie tonaliteite en met die oor onderskei kan word, word dit genoem. Die tonika-akkoord van D majeur kom tussen tone 5, 6 en 8 (D, A en F#) voor en die Napelse akkoord van E majeur word tussen tone 6, 7 en 9 (A, C en F) aangetref.

5.7.1.3 Toonleerkonstruksies

'n Gedeelte van die opgaande toonleer van D majeur kom tussen tone 2, 3, 4 en 5 voor, naamlik G, B, C# en D (die dominant word nie gebruik nie).

5.7.1.4 Tone wat die tonika omlin

Toontrappe 7 na 8 in die eerste heksachord omlin die tonika van D majeur baie duidelik en word deur die byvoeging van die dominant versterk (tone 4, 5 en 6). In die tweede heksachord is dit toontrappe 7, 3 en 1 wat die tonika van E majeur omlin.

5.8 *Canti di prigionia*

5.8.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-13: *Canti di prigionia*, basiese toonreeks.

g: 6 M 1 3 7 2 4 Db: 2 7mod N 3 5 1

5.8.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

G mineur word in die eerste en DI majeur in die tweede heksachord deur Dallapiccola gebruik. Die interval tussen die twee tonaliteite is 'n tritonus. Toontrappe 6M, 1, 3, 7, 2 en 4 word in die eerste heksachord gebruik en in die tonaliteit van DI majeur word trappe 2, 7mod, N, 3, 5 en 1 aangetref.

5.8.1.2 Eksplisiete drieklanke

'n Unieke kenmerk van hierdie toonreeks is dat dit basies net uit opeenvolgende verminderde drieklanke bestaan en dus baie onstabiel is. Teen die einde anker Dallapiccola dit egter met die tonika-drieklank van DI majeur wat tussen tone 10, 11 en 12 (F, AI en DI) voorkom en dus met dominant na tonika eindig. Die verminderde drieklanke word in hierdie geval bespreek, omdat dit so kenmerkend van die hele toonreeks is.

Tone 1, 2 en 3 spel die E verminderde drieklank (E, G en BI). F# verminderde drieklank word deur tone 4, 5 en 6 (F#, A en C) gevorm. Tussen tone 5, 6 en 7 is die verminderde drieklank op A (A, C en EI) aangewend, wat beteken dat tone 4, 5, 6 en 7 eintlik ook die verminderde septiem-akkoord van G majeur of G mineur vorm (F#, A, C en EI). Die verminderde drieklanke op B (B, D en F) en D (D, F en AI) word onderskeidelik tussen tone 8, 9 en 10 en tone 9, 10 en 11 gebruik. Tesame vorm tone 8, 9, 10 en 11 ook die verminderde septiem-akkoord op B (B, D, F en AI).

5.8.1.3 Tone wat die tonika omlin

Die verminderde vierklank op die leitoon van G (tone 4, 5, 6 en 7) omlin die tonika van die eerste heksachord, naamlik G mineur. Die tonika van DI majeur word deur die tonika-drieklank van die tonaliteit, aan die einde van die toonreeks omlin.

5.8.2 Hulpreeks

Voorbeeld 5-14: *Canti di prigionia*, hulpreeks.

C: 5 2 4 6 1 3 Gb: 6 3 5 4 2 1

5.8.2.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die twee tonaliteite van C majeur en GI majeur ('n tritonus uitmekaar) word in die onderskeie heksachorde van die toonreeks geïmpliseer. In die eerste heksachord kom die toontrappe 5, 2, 4, 6, 1 en 3 van C majeur en in die tweede heksachord trappe 6, 3, 5, 4, 2 en 1 van GI majeur voor.

5.8.2.2 Eksplisiete drieklanke

'n Eksplisiete drieklank kom tussen tone 2, 3 en 4 (D, F en A) voor en spel die supertonika-drieklank van C majeur. Tone 3, 4 en 5 (F, A en C) vorm die subdominant-drieklank van C majeur en die submediant-drieklank word tussen tone 4, 5 en 6 (A, C en E) aangetref.

5.8.2.3 Implisiete drieklanke

Slegs een implisiete drieklank word in die tweede heksachord tussen tone 8, 9 en 12 (BI, DI en GI) aangetref en spel die tonika-drieklank van GI majeur.

5.8.2.4 Toonleerkonstruksies

'n Gedeelte van die afgaande toonleer van GI majeuretoonleer kom tussen tone 7, 9, 10, 11 en 12 voor, naamlik EI, (tussentoon) DI, CI, AI en GI (BI is weggelaat). Dit bevestig die tonaliteit van die tweede heksachord.

5.8.2.5 Tone wat die tonika omlin

Toontrappe 1 na 3 omlin die tonika van die eerste heksachord. Die afgaande toonleerpassasie aan die einde van die tweede heksachord (soos reeds in paragraaf 5.8.2.4 bespreek) omlin die tonika en laaste noot van die toonreeks.

5.9 *Canti di liberazione*

Die basiese toonreeks van *Canti di liberazione* stem presies ooreen met die toonreeks wat Dallapiccola in *Variazioni per orchestra* (paragraaf 5.6) gebruik. Dit word egter op 'n ander transposisie-vlak aangebied en daarom is dit belangrik geag om die geïmpliseerde tonaliteite hier te bespreek.

5.9.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-15: *Canti di liberazione*, basiese toonreeks.

G: 7 1 3 5 6 3m f: 7mod 3M 6 1 3 5

5.9.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

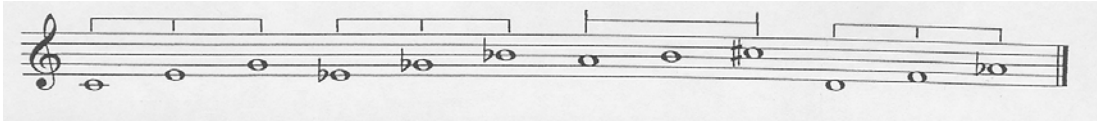
In die eerste heksachord van die toonreeks word toontrappe 7, 1, 3, 5, 6 en 3m van G majeur en in die tweede heksachord toontrappe 7mod, 3M, 6, 1, 3 en 5 van f mineur gebruik. Die twee tonaliteite is 'n majeuresekunde uitmekaar.

5.9.1.2 Eksplisiete drieklanke

Die tonika-drieklank van G majeur word tussen tone 2, 3 en 4 as G, B en D uitgedruk. In die tweede heksachord word eksplisiete drieklanke tussen tone 9, 10 en 11 en tone 10, 11 en 12 aangetref. Dit spel onderskeidelik die submediant-drieklank (DI, F en AI) en die tonika-drieklank (F, AI en C) van f mineur.

5.10.2 Tweede basiese toonreeks

Voorbeeld 5-17: *Cinque frammenti di Saffo*, tweede basiese toonreeks.

5.10.2.1 Eksplisiete drieklanke

In dié toonreeks word opeenvolgende drieklanke meesal aangetref en daarom is dit nie moontlik om spesifieke tonaliteite vir die heksachorde te identifiseer nie. Die C majeur-drieklank (C, E en G) word deur tone 1, 2 en 3 en die EI mineur-drieklank (EI, GI en BI) deur tone 4, 5 en 6 gespeel. Tone 7, 8 en 9 vorm 'n kort toonleerpassasie en die stabiliteit word deur die verminderde drieklank op D (D, F en AI) aan die einde van die toonreeks (tone 10, 11 en 12) verduister.

5.10.2.2 Toonleerkonstruksies

Soos reeds in paragraaf 5.10.2.1 genoem is, kom 'n gedeelte van A majeurtoonleer (tone 7, 8 en 9) in die toonreeks voor, naamlik A, B en C#.

5.10.3 Derde basiese toonreeks

Voorbeeld 5-18: *Cinque frammenti di Saffo*, derde basiese toonreeks.

5.10.3.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

In hierdie toonreeks van *Cinque frammenti di Saffo* word twee tonaliteite weer in die afsonderlike heksachorde geïmpliseer. In die eerste heksachord word GI majeur met toontrappe 3, 2, 1, 4, 3m en 7 en in die tweede heksachord C majeur met toontrappe 1, 2, 3, 5, 3m en N gebruik. Die twee tonaliteite is 'n vergrote kwart uitmekaar. Dit is opvallend dat Dallapiccola beide heksachorde met die eerste drie opeenvolgende tone open (afgaande in die eerste en opgaande in die tweede heksachord).

5.10.3.2 Eksplisiete drieklanke

Een eksplisiete drieklank kom tussen die heksachorde voor en omdat dit die subdominant-drieklank van C majeur is, is dit duidelik waarneembaar. Tone 5, 6 en 7 (A, F en C) omlin hierdie akkoord.

5.10.3.3 Implisiete drieklanke

Die tonika-drieklank van C majeur kom tussen tone 7, 9 en 10 (C, E en G) voor. 'n Drieklank kom tussen die heksachorde voor en word bespreek, omdat dit met die oor waarneembaar is. Die supertonika-drieklank van C majeur word deur tone 5, 6 en 8 (A, F en D) gespeel.

5.10.3.4 Toonleerkonstruksies

Soos reeds in paragraaf 5.10.3.1 genoem is, begin beide heksachorde met kort toonleerpassasies. Die eerste heksachord se eerste drie tone spel die afgaande toonleer van GI majeur, naamlik BI, AI en GI en die tweede heksachord se eerste drie tone spel die opgaande toonleer van C majeur, naamlik C, D en E. Die volgende noot is G, wat impliseer dat die toonleer voortgaan, maar dat die subdominant nie gebruik is nie.

5.10.3.5 Tone wat die tonika omlin

Die onderskeie toonleerpassasies wat voorkom omlin die tonika van elke heksachord baie duidelik, omdat dit telkens die eerste drie note van elke toonleer uitdruk (sien paragraaf 5.10.3.4).

5.10.4 Vierde basiese toonreeks

Voorbeeld 5-19: *Cinque frammenti di Saffo*, vierde basiese toonreeks.

C: 2 7 3m 1 4 4+ d: 2 7 6 5 4+ 4

5.10.4.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die twee tonaliteite wat in hierdie toonreeks voorkom, is C majeur en D mineur ('n majeuresekunde uitmekaar). In die eerste heksachord word toontrappe 2, 7, 3m, 1, 4 en 4+ van C majeur en in die tweede heksachord trappe 2, 7, 6, 5, 4+ en 4 van D mineur aangetref. Beide heksachorde begin met trappe 2 en 7 en eindig op 4 en 4+ (in die tweede heksachord 4+ en 4).

5.10.4.2 Implisiete drieklanke

Een drieklank word in die toonreeks aangetref en kom tussen tone 1, 2 en 6 (D, B en F#) voor. Dit spel die B mineur-drieklank.

5.10.4.3 Toonleerkonstruksies

'n Afgaande chromatiese passasie eindig die toonreeks af en tone 9, 10, 11 en 12 (BI, A, AI en G) vorm dus deel van die chromatiese toonleer. Dit het tot gevolg dat die tweede heksachord baie onstabiel (wat tonaliteit aanbetref) eindig.

5.11 *Sex carmina Alcaei (Liriche greche)*

5.11.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-20: *Sex carmina Alcaei*, basiese toonreeks.

Eb: 7mod N 3m 3 1 5 C: 6 6m 4 2 7 8

5.11.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Alhoewel hierdie toonreeks meer chromaties is as byvoorbeeld Dallapiccola se toonreekse uit sy vroeë werke, is dit nog moontlik om die toonreeks in twee heksachorde te verdeel en geïmpliseerde tonaliteite aan te dui. In die eerste heksachord word EI majeur en trappe 7mod, N, 3m, 3, 1 en 5 en in die tweede heksachord C majeur en trappe 6, 6m, 4, 2, 7 en 8 gebruik. Die twee tonaliteite is 'n mineurterts uitmekaar.

5.11.1.2 Eksplisiete drieklanke

Tone 4, 5 en 6 spel die tonika-drieklanke van EI majeur, naamlik G, EI en BI.

5.11.1.3 Implisiete drieklanke

Die supertonika-drieklank van C majeur kom tussen tone 7, 9 en 10 (A, F en D) voor en die subdominant-drieklank word tussen tone 7, 9 en 12 (A, F en C) aangetref. Die feit dat 'n hele paar tussentone in hierdie drieklanke voorkom, verswak nie die ervaring van die supertonika- en subdominant-drieklanke nie.

5.11.1.4 Toonleerkonstruksies

Die eerste drie tone van E mineurtoonleer (E, F# en G) word in die eerste heksachord aangetref en versluier die tonaliteit van EI majeur, eerder as wat dit die tonaliteit versterk. Die chromatiese beweging tussen tone 6, 7 en 8 (BI, A en AI) dui op 'n gedeelte van die afgaande chromatiese toonleer.

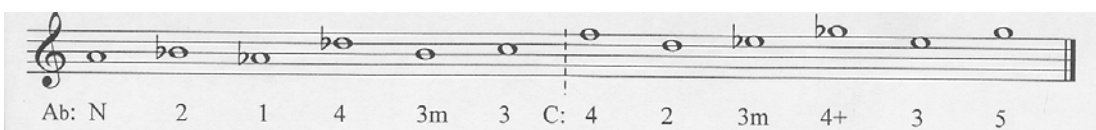
5.11.1.5 Tone wat die tonika omllyn

Die tonika-drieklank aan die einde van die eerste heksachord omllyn weer die tonika van EI majeur (nadat dit deur die eerste drie tone van die E mineurtoonleer versluier is). Toontrappe 7 en 8 aan die einde van die toonreeks bevestig die tonaliteit van C majeur en omllyn die tonika.

5.12 *Due liriche di Anacreonte (Liriche greche)*

5.12.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-21: *Due liriche di Anacreonte*, basiese toonreeks.

5.12.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die twee tonaliteite wat onderskeidelik in die heksachorde aangetref word, is AI majeur en C majeur ('n majeureerts uitmekaar). In die eerste tonaliteit van AI majeur, word toontrappe N, 2, 1, 4, 3m en 3 en in die tweede tonaliteit van C majeur, word toontrappe 4, 2, 3m, 4+, 3 en 5 gebruik.

5.12.1.2 Tone wat die tonika omlyn

Die halftoonbeweging aan die begin en einde van die eerste heksachord (A - BI en B- C) bevestig die tonaliteit van AI majeur in die heksachord. Die einde van die tweede heksachord (E na G) omlyn die tonika van C majeur vaagweg, omdat dit deel van die tonika-drieklank uitmaak.

5.13 *Rencesvals*

5.13.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-22: *Rencesvals*, basiese toonreeks.

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The scale is written in a single line. Below the staff, the notes are labeled with their fingering: F: 1 3 3m 7 2 6m G: 3m 5 6m 3 4 7. A dashed line indicates the transition between the two hexachords.

5.13.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

In die eerste heksachord word die tonaliteit van F majeur met toontrappe 1, 3, 3m, 7, 2 en 6m geïmpliseer. Die tweede heksachord se tonaliteit is G majeur ('n majeurekseconde hoër) en trappe 3m, 5, 6m, 3, 4 en 7 word ingesluit.

5.13.1.2 Implisiete drieklanke

Slegs een implisiete drieklank word in hierdie toonreeks aangetref en kom tussen die twee heksachorde voor. Tone 5, 7 en 8 vorm die tonika-drieklank van G mineur, naamlik G, BI en D.

5.13.1.3 Tone wat die tonika omlin

Toontrappe 1 en 3 (F en A), wat reg aan die begin van die toonreeks aangewend word, omlin die tonika van F majeur. Aan die einde van die tweede heksachord bevestig die halftoon tussen B en C (trappe 3 en 4), gevolg deur die leitoon van G majeur (F#), die tonika G.

5.14 *Quattro liriche di Antonio Machado*

5.14.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-23: *Quattro liriche di Antonio Machado*, basiese toonreeks.

D: 1 2 4+ 3m 3 5 Eb: 5 1 3 7mod 6 6m

5.14.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Dallapiccola impliseer twee tonaliteite in hierdie toonreeks, naamlik D majeur en EI majeur ('n mineursekunde uitmekaar). In die eerste heksachord word die tonaliteit van D majeur deur die gebruik van toontrappe 1, 2, 4+, 3m, 3 en 5 ondersteun. Die tweede heksachord se tonaliteit word deur toontrappe 5, 1, 3, 7mod, 6 en 6m omlin.

5.14.1.2 Eksplisiete drieklanke

Die tonika-drieklank van EI majeur word deur tone 7, 8 en 9 (BI, EI en G) gespeel. Sodoende word die tonaliteit van die heksachord onmiddellik bevestig.

5.14.1.3 Implisiete drieklanke

Die tonika-drieklanke van D majeur en D mineur word beide in die eerste heksachord aangetref. Tone 1, 4 en 6 (D, F en A) spel D mineur se tonika-drieklank en tone 1, 5 en 6 (D, F# en A) spel D majeur se tonika-drieklank. Sodoende word die tonaliteit van D versterk en is majeur of mineur nie 'n bepalende faktor vir die komponis nie. In die tweede heksachord word die submediant-drieklank van EI majeur deur tone 8, 9 en 11 (EI, G en C) gespeel.

5.14.1.4 Toonleerkonstruksies

Drie opeenvolgende chromatiese note kom tussen tone 10, 11 en 12 voor en sodoende word 'n gedeelte van die afgaande chromatiese toonleer gespeel, naamlik DI, C en B.

5.14.1.5 Tone wat die tonika omlym

Die feit dat die tonika-drieklank die heksachord begin en afsluit (trappe 1, 3 en 5) omlym die tonika van D majeur in die eerste heksachord. Die tonika-drieklank bevestig ook die tonaliteit van die tweede heksachord, deurdat die eerste drie tone die tonika aan die begin van die heksachord spel (BI, EI en G).

5.15 *Tre poemi*

5.15.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-24: Tre poemi, basiese toonreeks.

C: 3 1 N 7mod 5 4 E: 2 7 5 4 3 7mod

5.15.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die interval-afstand van 'n majeurterts word tussen die twee geïmpliseerde tonaliteite, C majeur en E majeur, aangetref. In C majeur kom toontrappe 3, 1, N, 7mod, 5 en 4 en in E majeur trappe 2, 7, 5, 4, 3 en 7mod voor.

5.15.1.2 Eksplisiete drieklanke

Die dominant-akkoord van E majeur (F#, D# en B) word deur tone 7, 8 en 9 gespeel. Dit bevestig die tonaliteit met die begin van die tweede heksachord.

5.15.1.3 Implisiete drieklanke

Die D majeur-akkoord kom tussen tone 7, 10 en 12 (F#, A en D) voor. Dit speel egter nie so 'n belangrike rol om die tonaliteit van die heksachord te bevestig nie, omdat daar talle tussentone is en dit nie een van die primêre-akkoorde van die E majeur-tonaliteit is nie.

5.15.1.4 Toonleerkonstruksies

Tussen tone 9, 10 en 11 word trappe 5, 4 en 3 van E majeur (B, A en G#) as deel van die afgaande toonleer gehoor. Dit is moontlik om te redeneer dat trap 7 deel is van die afgaande toonleer en dat trap 8 en trap 6 net uitgelaat is.

5.15.1.5 Tone wat die tonika omlin

Die mediant, gevolg deur die tonika van C majeur omlin die tonika aan die begin van die eerste heksachord en die drie afgaande tone van die E majeur-toonleer (B, A en G#) omlin die tonaliteit van E majeur in die tweede heksachord.

5.16 *Goethe Lieder*

5.16.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-25: *Goethe Lieder*, basiese toonreeks.

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The scale consists of two hexachords. The first hexachord is C major, with intervals 3, 4, 3m, N, 5, and 1. The second hexachord is B major, with intervals 7, 1, 5, 7mod, 6, and 3m. Dashed lines indicate the boundaries of the two hexachords.

5.16.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die tonaliteit van C majeur word deur toontrappe 3, 4, 3m, N, 5 en 1 in die eerste heksachord van die toonreeks omlin. Toontrappe 7, 1, 5, 7mod, 6 en 3m word in die tweede heksachord gebruik om die tonaliteit van B majeur te impliseer. Die twee tonaliteite is 'n mineursekunde uitmekaar.

5.16.1.2 Implisiete drieklanke

Die tonika-drieklanke van beide C majeur en C mineur word in die eerste heksachord deur Dallapiccola gebruik om die C-tonaliteit te bevestig. Die tonika-drieklank van C majeur word deur tone 1, 5 en 6 (E, G en C) en die tonika-drieklank van C mineur deur tone 3, 5 en 6 (EI, G en C) gespeel. In die tweede heksachord word die tonika-drieklank

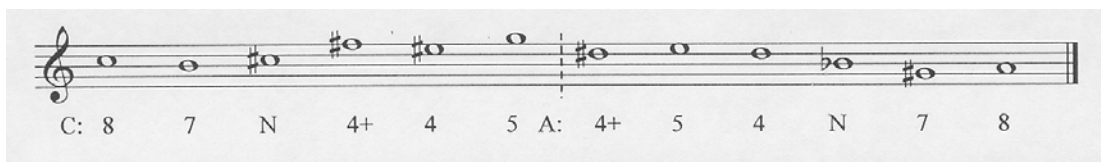
van B mineur deur tone 8, 9 en 12 (B, F# en D) omlyn. Die D majeur-drieklank word tussen tone 9, 10 en 12 (F#, A en D) gevind.

5.16.1.3 Tone wat die tonika omlyn

Die beweging van die dominant na die tonika (tone 5 na 6) aan die einde van die eerste heksachord omlyn die tonika van C majeur. Die beweging van die leitoon na tonika (tone 7 en 8), gevolg deur die dominant (toon 9) in die tweede heksachord lei daartoe dat die tonaliteit en tonika van B majeur aan die begin van die heksachord bevestig word.

5.16.2 Hulpreeks

Voorbeeld 5-26: *Goethe Lieder*, hulpreeks.

5.16.2.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die tonaliteite van C majeur en A majeur ('n mineurterts uitmekaar) word onderskeidelik deur die twee heksachorde van die toonreeks uitgelig. In die C majeur-heksachord kom toontrappe 8, 7, N, 4+, 4 en 5 en in die A majeur-heksachord trappe 4+, 5, 4, N, 7 en 8 voor. Dit is dus presies dieselfde trappe wat Dallapiccola in die twee tonaliteite gebruik. Die volgorde is in die tweede heksachord aangepas.

5.16.2.2 Tone wat die tonika omlyn

Halftone speel 'n belangrike rol in die bepaling van die geïmpliseerde tonaliteit en in beide heksachorde word die tonika deur die halftoon tussen die leitoon en tonika omlyn.

In die eerste heksachord is dit tussen tone 1 en 2 (C na B) en in die tweede heksachord tussen tone 11 en 12 (G# na A).

5.17 *An Mathilde*

5.17.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-27: *An Mathilde*, basiese toonreeks.

5.17.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

A mineur word in die eerste heksachord en AI mineur ('n mineursekunde uitmekaar) word in die tweede heksachord geïmpliseer. Toontrappe N, 1, 3, 6M, 5 en 6 word in die eerste heksachord gebruik en in die tweede heksachord omlin trappe 7, 4, 1, 4+, 5 en 3 die tonaliteit.

5.17.1.2 Implisiete drieklanke

Twee drieklanke met een tussentoon elk word in die toonreeks aangetref. In die eerste heksachord word die tonika-drieklank van A mineur deur tone 2, 3 en 5 (A, C en E) gespeel. Die tonika-drieklank van die tweede heksachord word deur tone 9, 11 en 12 (AI, EI en CI) uitgedruk.

5.17.1.3 Tone wat die tonika omlin

Die halftoon-beweging van die Napelse toon na die tonika (tone 2 na 1) omlin die tonika van A mineur en word deur die tonika-drieklank versterk (tone 2, 3 en 5). Die tonika-drieklank van A mineur (tone 9, 11 en 12), omlin die tonika van die tweede heksachord.

5.18 *Cinque canti*

5.18.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-28: *Cinque canti*, basiese toonreeks.

5.18.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Dit is interessant om op te let dat Dallapiccola graag die interval van 'n majeuresekunde tussen die twee geïmpliseerde tonaliteite gebruik. In die eerste heksachord word toontrappe 7, 1, 4+, 3, 4 en 6 van A mineur en in die tweede heksachord word trappe 2, 4+, 6, 4, 7 en 1 van B mineur gebruik.

5.18.1.2 Implisiete drieklanke

In die eerste heksachord word die subdominant-drieklank van A majeur deur tone 2, 5 en 6 (A, D en F#) uitgedruk. Die subdominant-akkoord van B mineur word deur G, E en B in die tweede heksachord (tone 9, 10 en 12) gespeel.

5.18.1.3 Tone wat die tonika omlin

Dit is opvallend dat die komponis aan die begin en die einde van die toonreeks die onderskeie tonaliteite met halftoon-beweging van leitoon na tonika bevestig.

5.19 *Concerto per la notte di Natale dell'anno 1956*

5.19.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-29: *Concerto per la notte di Natale dell'anno 1956*, basiese toonreeks.

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one flat (Bb). The scale consists of two hexachords. The first hexachord is C major, with notes C, E, F, G, A, and C. The second hexachord is Bb major, with notes Bb, D, Eb, F, G, and Bb. Below the staff, the notes are labeled with their respective scale degrees: C: 3m, 5, 6, 3, 4, N; Bb: 3, 6m, 7mod, 2, N, 1. A dashed line connects the notes 6, 3, 4, and N of the first hexachord to the notes 3, 6m, 7mod, and 2 of the second hexachord, indicating a chromatic movement between the two hexachords.

5.19.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die eerste heksachord se tonaliteit van C majeur word deur toontrappe 3m, 5, 6, 3, 4 en N bevestig. In die tweede heksachord word toontrappe 3, 6m, 7mod, 2, N en 1 van Bb majeur gebruik. Die twee toonaarde lê 'n majeuresekunde uitmekaar.

5.19.1.2 Implisiete drieklanke

Die supertonika-drieklanke van C majeur kom tussen tone 3, 5 en 7 (A, F en D) voor. Alhoewel die drieklanke tussen die twee heksachorde versprei is, is dit met die oor waarneembaar en word dus genoem.

5.19.1.3 Toonleerkonstruksies

Drie opeenvolgende chromatiese tone aan die einde van die toonreeks (C, B en BI) impliseer die chromatiese toonleer se gebruik.

5.19.1.4 Tone wat die tonika omlin

Die drie chromatiese tone aan die einde van die heksachord het 'n interessante funksie. In plaas daarvan dat dit tot die verduistering van die tonaliteit lei (soos in die tradisionele tonale sisteem), omlin dit die tonika van BI majeur.

5.20 *Preghiere*

5.20.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-30: *Preghiere*, basiese toonreeks.

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The scale consists of the following notes: A, B, C, D, E, F#, G, A, B, C, D, E, F#, G, A. The notes are grouped into two hexachords. The first hexachord (A major) is indicated by a dashed line and labeled with the numbers 3, 3m, 4+, 5, 1. The second hexachord (G major) is indicated by a dashed line and labeled with the numbers N, 1, 5, 7, 7mod, 3. The notes are: A (3), B (3m), C (4+), D (5), E (1), F# (N), G (1), A (5), B (7), C (7mod), D (3).

5.20.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Die twee heksachorde impliseer onderskeidelik die tonaliteite van A majeur (met toontrappe 3, 3m, 4+, 5, 1 en N) en 'n majeuresekunde laer, G majeur (met toontrappe N, 1, 5, 7, 7mod en 3).

5.20.1.2 Implisiete drieklanke

In die eerste heksachord word die tonika-drieklank van A majeur deur tone 1, 4 en 5 (C#, E en A) gespel, terwyl tone 2, 4 en 5 die tonika-drieklank van A mineur (C, E en A) uitdruk. In die tweede heksachord word die tonika-drieklank van G majeur deur tone 8, 9 en 12 (G, D en B) gespel, terwyl die tonika-drieklank van G mineur deur tone 6, 8 en 9 (B, G en D) uitgedruk word. Dit is opvallend dat Dallapiccola in beide heksachorde 'n majeur-mineur tonaliteit gebruik.

5.20.1.3 Tone wat die tonika omllyn

Die beweging van die dominant na die tonika (tone 4 na 5) omllyn die tonika van A majeur (dominant-tonika). Op 'n soortgelyke wyse bevestig Dallapiccola die tonaliteit van G majeur deur middel van die Napelse toon wat na die tonika en dan die dominant beweeg (tone 7, 8 en 9).

5.21 *Sicut umbra...*

5.21.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-31: *Sicut umbra...*, basiese toonreeks.

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (Bb and Eb). The scale is written as a sequence of notes: Bb, C, D, Eb, F, G, Ab, Bb. Below the staff, the notes are labeled with numbers and letters: Db: 7, 1, N, 5, 4, 3, Eb: 1, 4+, N, 3, 5, 6m. Dashed lines connect the notes to their respective labels.

5.21.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

Dallapiccola maak in die eerste heksachord van toontrappe 7, 1, N, 5, 4 en 3 van DI majeur en in die tweede heksachord van trappe 1, 4+, N, 3, 5 en 6m van EI majeur gebruik. Die tonaliteite verskil weer 'n majeuresekunde.

5.21.1.2 Implisiete drieklanke

Die tonika-drieklank van DI majeur kom tussen tone 2, 4 en 6 (DI, AI en F) voor en die tonika-drieklank van EI majeur word deur tone 7, 10 en 11 (EI, G en BI) gespeel. In die eerste heksachord word die mediant-drieklank deur tone 1, 4 en 6 (C, AI en F) gespeel en die E mineur-akkoord kom tussen tone 9, 10 en 12 (E, G en B) voor.

5.21.1.3 Toonleerkonstruksies

Toontrappe 5, 4, 3 en 2 van DI majeur-toonleer (afgaande) kom tussen tone 4, 5, 6 en 7 van die toonreeks voor. 'n Gedeelte van die opgaande chromatiese toonleer word in die eerste drie tone van die toonreeks (C, DI en D) gebruik.

5.21.1.4 Tone wat die tonika omlyn

Die halftoon tussen die leitoon en tonika (tone 1 en 2) bevestig die tonaliteit van die eerste heksachord. Die tonika-drieklank van die tweede heksachord (tussen tone 7, 10 en 11) omlyn die tonika.

5.22 *Commiato*

5.22.1 Basiese toonreeks

Voorbeeld 5-32: *Commiato*, basiese toonreeks.

The image shows a musical staff in treble clef with a key signature of one flat (Bb). The notes are: C4, D4, E4, F4, G4, A4, Bb4, C5. Below the staff, fingerings are indicated: d: 6M, 3, 2, 1, 4+, 6 f#: 3, N, 1, 4+, 5, 6M. Brackets above the staff group the notes into two sections: the first section covers C4 to F4, and the second section covers G4 to C5. A dashed line below the staff indicates a chromatic scale from C4 to D4.

5.22.1.1 Tone wat deel van 'n diatoniese toonleer vorm

In die eerste heksachord word toontrappe 6M, 3, 2, 1, 4+ en 6 van D mineur en in die tweede heksachord trappe 3, N, 1, 4+, 5 en 6M van F# mineur deur Dallapiccola gebruik. Die twee tonaliteite is 'n majeure terters uitmekaar en in albei heksachorde word 'n mineur-tonaliteit geïmpliseer.

5.22.1.2 Implisiete drieklanke

Die submediant-akkoord van D mineur word deur tone 2, 4 en 6 (F, D en BI) gespeel. Die tonika-drieklank van F# mineur kom tussen tone 7, 9 en 11 (A, F# en C#) voor. Elk van die tone van die laasgenoemde drieklank word met die tone van die C mineur-drieklank (G, C en EI tussen tone 8, 10 en 12) afgewissel.

5.22.1.3 Toonleerkonstruksies

'n Gedeelte van die afgaande toonleer van D mineur kom tussen tone 2, 3 en 4 (F, E en D) voor. D majeure toonleer (afgaande) word gedeeltelik deur tone 7, 8 en 9 (A, G en F#) gespeel.

5.22.1.4 Tone wat die tonika omlin

Die afwaartse beweging van die terters na die tonika tussen tone 2, 3 en 4 omlin die tonika van D mineur in die eerste heksachord. Die tonika van die tweede heksachord word deur tone 7, 8 en 9 omlin. Dit is dus die mineur terters, gevolg deur die Napelse toon en dan 'n halftoon-beweging na die tonika.

5.23 *Due studi*

Die twee toonreekse wat die basis van *Due studi* vorm, is dieselfde toonreekse wat as die basiese reekse in *Due pezzi per orchestra* (paragraaf 5.5) bespreek is. Dit kom op dieselfde transposisie-vlakke voor en sal dus nie weer bespreek word nie.

5.24 *Quaderno musicale di Annalibera*

Hierdie werk maak van dieselfde toonreeks as *Variazioni per orchestra* (paragraaf 5.6) en *Canti di liberazione* (paragraaf 5.9) gebruik en sal dus nie weer bespreek word nie.

5.25 Samevatting

Die tonale aspekte in die toonreekse van Luigi Dallapiccola se seriële komposisies is in hierdie hoofstuk bespreek. Dit is aan die hand van vyf verskillende kriteria ondersoek:

- die gebruik van tone wat deel van 'n diatoniese toonleer kan vorm,
- die gebruik van eksplisiete drieklanke aan die begin van die toonreeks en ook later (sulke drieklanke hoef nie noodwendig die tonika uit te spel nie, maar kan wel so 'n funksie vervul),
- die gebruik van implisiete drieklanke (sulke drieklanke hoef ook nie noodwendig die tonika uit te spel nie, maar kan wel so 'n funksie vervul),
- toonleerkonstruksies en
- tone wat die tonika volgens die tradisionele tonale sisteem omlin.